

פרשת וארא (תשפ"ב)

ולא ישמע אליכם פרעה ונתתי את ידי במצרים... וידעו מצרים כי אני ה' בנטתי את ידי על מצרים (ז', ד-ה')

צריך עיון למה כפל עוד הפעם לומר בנטתי את ידי על מצרים מאחר שכבר אמר ונתתי את ידי במצרים. וגם צריך להבין את שינוי הלשון דבפסוק ראשון כתיב ונתתי את ידי במצרים ובפסוק שני כתיב בנטתי את ידי על מצרים. ובספורנו נתבאר דונתתי את ידי במצרים מרמז על מכת בכורות שזה היה על ידי הקב"ה בעצמו כדכתיב כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים, אבל עדיין קשה למה הוצרך לומר פעם שניה בנטתי את ידי על מצרים.

והנה, בכל המכות כתיב ויחזק לב פרעה אבל בשלש מכות כתיב ויחזק ה' את לב פרעה, במכות שחין, ארבה וחשך. ובמכת שחין ביארו הרמב"ן ורבינו בחיי דכיון שהחרטמים לא היו יכולים לעמוד לפני משה מפני השחין (ט', י"א) ממילא היה פרעה צריך סיוע מהקב"ה לחזק לבו מאחר שהחרטמים לא היו יכולים להיות שם לחזק את לבו כמו בשאר המכות. אבל במכת ארבה וחשך היו החרטמים יכולים לעמוד בפני משה, אם כן למה היה הקב"ה צריך לחזק את לב פרעה.

ונראה דבמכת ארבה אמר הקב"ה למשה נטה ידך על ארץ מצרים בארבה והזכיר בלשון נטית יד הנזכרת בפסוק וידעו מצרים כי אני ה' בנטתי את ידי על מצרים, ובכל המכות לא נזכרה לשון זו אלא במכת ארבה וכמו שמפורש בפסוק שמכה הבאה בנטיית יד וידעו מצרים כי אני ה'. ולפי זה לאחר מכת ארבה כבר ידעו המצרים שהכל מאת ה', וממילא המצרים ובכללם גם החרטמים לא היו מחזקים את לב פרעה שהרי כבר ידעו שהכל מאת ה', משום הכי הוצרך הקב"ה לחזק את לב פרעה כדי להביא מכת חשך ומכת בכורות.

ובזה מיושב מה שאמר הקב"ה למשה שתי פעמים ונתתי את ידי וגם בנטתי את ידי על מצרים. שהפסוק הראשון קאי על מכת בכורות כמו שביאר הספורנו, ומכה זו היא משום שלא ישמע אליכם פרעה, דהיינו פרעה בעצמו שהרי המצרים כבר ידעו שהכל מאת ה' כבר במכת ארבה, והשני קאי על המצרים שידעו כי אני ה' מיד אחר מכת ארבה ונרמז עניין זה בלשון בנטתי את ידי על מצרים כמו שכתב במכת ארבה נטה ידך על מצרים. (נ.מ.)

פרשת וארא (תשפ"ב)

ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה (ו', כ')

יש לדקדק מפני מה לא נזכר זאת למעלה (ב', א') כשאמר הפסוק וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי. היה לו לומר וילך עמרם ויקח את יוכבד דודתו בת לוי לאשה. עוד יש לדקדק למה לא נזכרה כאן מרים, והרי התורה רוצה לייחס את משה ואהרן וממילא ייחסה את כל שבט לוי, ואגב כך כתב גם שבטי ראובן ושמעון הגם שאין להם שייכות כלל לייחוס משה ואהרן, אם כן כל שכן שהיה לו למנות מרים שהיא היתה הסיבה העיקרית להולדת משה רבינו ע"ה כמבואר ברש"י (ב', א'), ולמה לא הזכירוהו כאן.

ובאמת צריך להבין לאיזה תועלת נזכר בתורה דיוכבד היתה דודתו של עמרם, ויש לפרש על פי מה דאיתא במסכת יומא (כ"ב, ב') מפני מה לא נמשכה מלכותו של שאול, מפני שלא היה בו שום דופי דהיינו שלא נמצא שום פגם בייחוסו, דאין ממנים פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריו. וביאר רש"י דקופה של שרצים היינו פגם משפחה כמו דוד המלך שבא מרות המואביה. ולכך, כשבאה התורה לייחס את משה ואהרן כדי למנותם פרנסים על הציבור רצה הכתוב להדגיש שיוכבד אמם היתה דודתו של עמרם אביהם. והגם שהיה זה קודם קבלת התורה, אך מאחר שהתורה באה אחר כך ואסרה דבר זה, די בכך לקופה של שרצים שצריכים משה ואהרן כדי למנותם פרנסים על הציבור. וממילא מיושב למה לא נזכר דבר זה לעיל במקומו, דהכא דהקרא אתא לסדר ייחוסם, צריך להזכיר קופה של שרצים שלהם ואדרבא יש בזה מעלה שמפני כך אפשר למנותם פרנסים, מה שאין כן לעיל כשסיפר מעשה הלידה היה בזה חסרון ופגם. וגם הכא חשוב עניין זה להזכיר רק בשביל משה ואהרן כדי להודיע שנתמנו פרנסים הגונים, אבל מרים, שלא נעשית פרנסית, אין להזכירה במקום שהזכיר קופה של שרצים. (בן לאשרי)

אני לדודי